

Publications Copy
DO NOT REMOVE

KARAMILAN ANG KASALITA

SAMBALI TINA

ILOKANO

PILIPINO

ENGLISH

KARAMELAN ANG KASALITA

(The Expressions That Are Often Said)

A Phrase Book For Sambali Tina

compiled by

Orsina Ebuenga
Adelina Egnisaban.
Sotero Elgincolin
Brigido Pascual

Pilipino by
Rodolfo Barlaan

illustrated by
Ishmael Arangco

Summer Institute of Linguistics, Inc.
Translators 1977 Publishers

Printed in the Philippines

Published

in cooperation with
Bureau of Public Schools
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

A Phrasebook in Tina Sambal

51.8-877-5.4C

57.20P-776074MG

Printed in the Philippines

FOREWORD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education and Culture of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

PREFACE

The purpose of this book is to help speakers of Sambali Tina communicate with speakers of Pilipino, Ilocano and English.

Useful phrases are given in four languages. They are grouped by topics but are not dialogues. Translations are not literal. We tried to make them right for the situation.

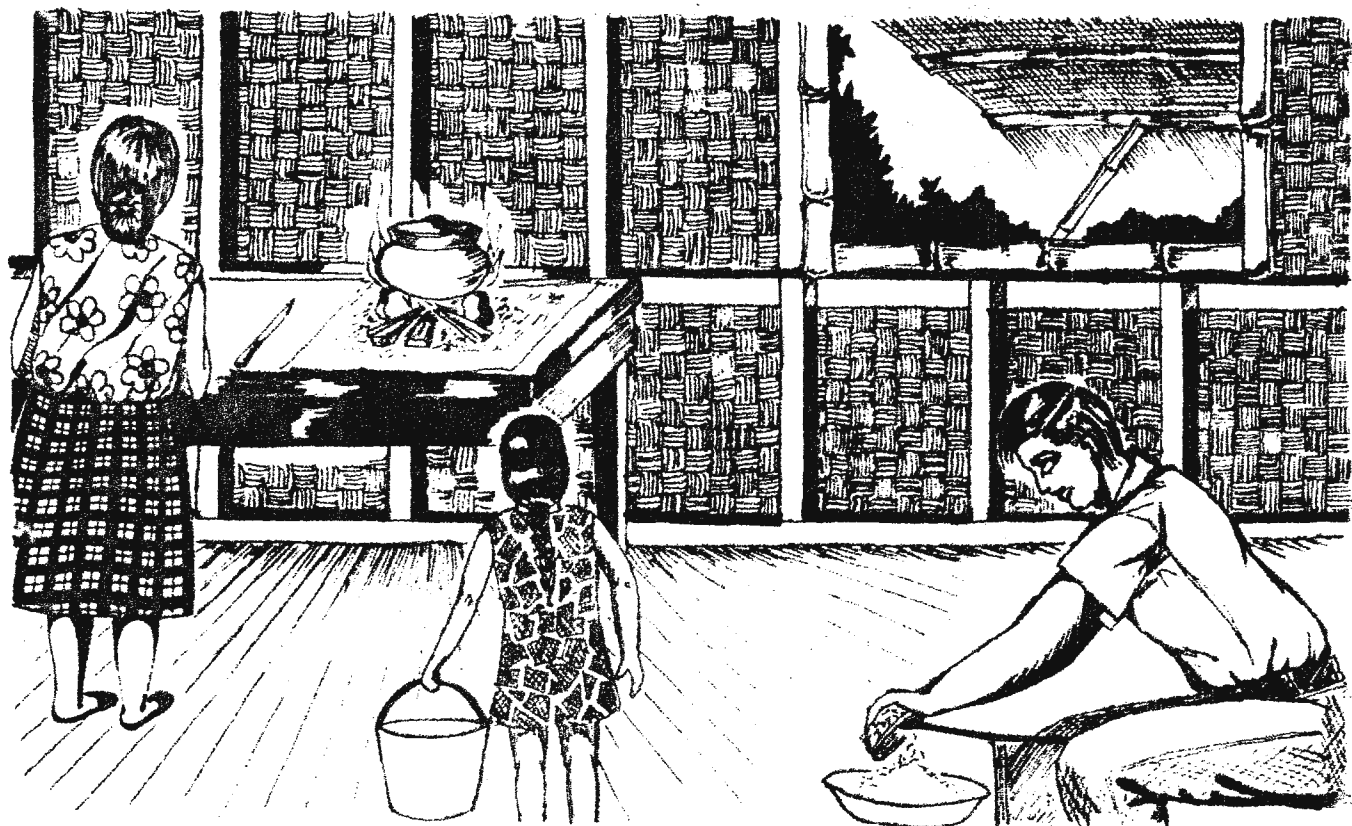
The phrases were compiled by Orsina Ebuenga, Adelina Egnisaban, Brigido Pascual, and Sotero Elgincolin with the assistance of the Summer Institute of Linguistics. The book was **started during** a Writing Workshop held in Bagabag, Nueva Vizcaya during November-December, 1976.

Priscilla Ramiscal

Summer Institute of Linguistics

Yay Lawlaman Nan Yadtin Libro

Pawpangasikaso	2
Pamipakit nin Kadangkaan	4
Pangingimporta tan Laloman Pastang	6
Karamilan Pastang No Babayo Mapikit	12
Tongkol sa Mawmipapamilya	14
Tawtrongko	16
No Main Angkalayam	20
Pawpartin Lalaman	22
Tongkol sa Pawpananalita	26
No Manolat Tamo	28
No Oras Pamangan	32
Pawpamangan	34
Pananaliw tan Pananawal	36
Pamagbyahi	40
Pamidyodyo Dalan	44
Tongkol sa Klima	46
Pamakipano No Bayo sa asay Logar	48
Sa Lalo Iskol	52
Awayop tan Laloman Awinsikto	54
Oras	58
Awlo tan Yabi	60
Pamimilang	64
Tongkol sa Awalagan Kwarta	66

Pawpangasikaso
Pamipakit nin Kadangkaan
Kawkabotian Boboy

Sa dalan.

1. Ayti ka ibat?
2. Ayti ka mako?
3. Itaw ay.
4. Mako ko itaw komoyo.

Sa bali.

1. Dara!
2. Sika payti!
3. Moli ka.
Lomoob ka.
4. Mona koy na komoyo.
5. Morong akoy na.
6. Kotamoy na.

Idiay Karsada

1. Naggappuam?
2. Papanam?
3. Idiay.
4. Mapanak idiay ayanyo.

Idiay Balay

1. Apo.
2. Dakayo gayam!
3. Umuli kayo.
Sumrek kayo.
4. Umun-unaakon.
5. Agawidakon.
6. Intayon.

Sa daan:

1. Saan kayo nanggaling.
2. Saan kayo pupunta.
3. Diyan lang.
4. Pupunta ako sa inyo.

1. Where are you coming from?
2. Where are you going?
3. I am going there.
(I am just walking.)
4. I am going to your place.

Sa bahay:

1. Tao po!
2. Kayo pala.
3. Umakyat kayo.
Tuloy po kayo.
4. Mauuna na ako sa inyo.
5. Uuwi na ako.
6. Tayo na.

1. Hello.
(call when approaching house)
2. You come.
3. Come on up.
Come inside.
4. I'll go ahead.
(said when leaving)
5. I'm going home.
6. Let's go now.

1. Kagandawan anak mo.
Hay taba!	1. Nagpintas ti anakyon.
Nakaluklukmeg!
2. Hay gandan logar moyo.	2. Napintas ti lugaryo.
3. Labay-labay ko iti, matinok.	3. Kayatko ditoy ta natalna.
4. Labas/maronong kan mangloto.	4. Naglaing ka nga agluto.
5. Hay lasap kinan tamo.	5. Nagimas ti kinnan tayo.
6. Porbado kan manginglis.	6. Naglaingka nga aginglis.
7. Litratawon ka ta pa.	7. Mabalin nga litratuen kayo?
8. Dispinsawon mo ko ta kay
ko tinatala.	8. Despensarem ta diak
inggagara.
9. Salamat.	9. Agyamanak.

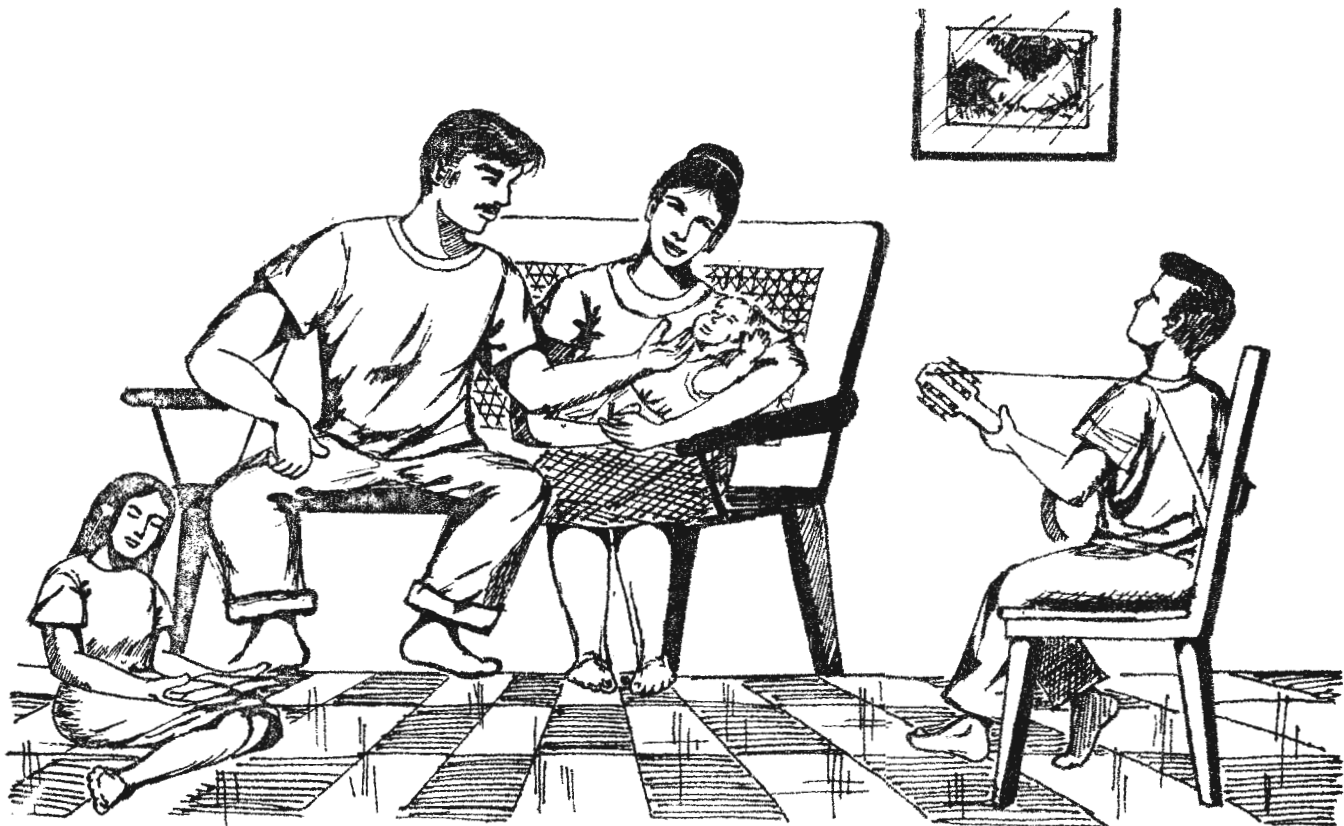
1. Maganda ang iyong anak.
Napakalusog.	1. Your child is beautiful.
So healthy.
2. Magandang tirahan ang iyong
lugar.	2. Your place is a nice place
to live.
3. Gusto ko rito. Tahimik na
lugar.	3. I like it here; it's a
peaceful place.
4. Mahusay kang magluto.	4. You are a good cook.
5. Napakasarap ng pagkaing iyon.	5. That meal was delicious.
6. Mahusay kang magsalita ng
Ingles.	6. You are an expert at speaking
English.
7. Maaari ba kitang kunan ng
larawan?	7. May I take your picture?
8. Ipagpaumanhin po ninyo, hindi
ko po sinasadya.	8. Sorry, it wasn't intentional.
9. Salamat po.	9. Thank you.

1. Kay ko tanda.	1. Diak ammo.
2. Polayan moy na/hambali.	2. Bay-amon.
3. Iti na komo.	3. Adda kenka.
4. Siko tana.	4. Siakton.
5. Mako koy na.	5. Mapanakanon.
6. Koka ti.	6. Umayka man ditoy.
7. Biyan mo ko pan 'coke'.	7. Ikkannak man iti coke.
8. Abriyan mo pay polta.	8. Ilukatmo man ta ridaw.
9. Isara mo pay dorwangan.	9. Irikepmo ta tawa.
10. Domali bongat.	10. Mabiit laeng.
11. Kika ka kongko.	11. Makikuyugka kaniak.
12. Sinoy kalamoan mo?	12. Asino dayta kadduam?
13. Bilbi moy miyor konan yarin
a logar?	13. Am-ammom ti mayor ti dayta
a lugar?
14. Bilbi ko ya sa lopa.	14. Ammok no makitak.
15. Anyay ngalan na?	15. Ania ti naganna?

1. Hindi ko alam.	1. I don't know.
2. Bayaan mo na.	2. Never mind.
3. Bahala kayo.	3. It's up to you.
4. Ako na.	4. I'll do it.
5. Aalis na ako.	5. I'll be going now.
6. Halika rito.	6. Come here.
7. Dalhan mo ako ng 'coke'.	7. Bring me a Coke.
8. Buksan mo ang pinto.	8. Open the door.
9. Isara mo ang bintana.	9. Close the window.
10. Sandali lang.	10. Please wait a moment.
11. Sumama kayo sa akin.	11. Come with me.
12. Sino ang kasama mo?	12. Who is your companion?
13. Kilala mo ba ang alkalde sa
lugar na iyon?	13. Do you know the mayor of
that place?
14. Kilala ko siya sa mukha.	14. I know him by sight.
15. Ano ang pangalan niya?	15. What is his name?

16.. Kay koy na matandaan	16. Diak malagipen./Nalipatakon
17.. Nalingwanan koy na.	17. Diak maawatan.
18.. Anya yadti?	18. Ania daytoy?
19.. Anya yarin?	19. Ania dayta?
20.. Anya yadtaw.	20. Ania daydiay?
21.. Sino lapis yarin?	21. Akin lapis dayta?
22.. Nakano?
Sino?
Sinoy main ikon?	22. Kaano?
Asino?
Akinkukua?
23.. Ayti?
Anongkot?
Pano?	23. Adinno?
Apay?
Kasano?
24.. Anongkot kai?	24. Apay nga saan?
25.. Omanon mo pay sinalita mo?	Pangngaasim ta ulitemman.
26.. Lalamoan mo ko pa?	26. Mabalín nga kuyugennak?
27.. Main kan barya/sokli?	27.. Adda sinsilyom?
28.. Maganat ako.	28.. Sige. Agap-apuraak ngamin.

16. Hindi ko matandaan.
Nakalimutan ko na.	16. I don't remember./I have forgotten.
17. Hindi ko maunawaan.	17. I do not understand.
18. Ano ito?	18. What is this?
19. Ano iyan?	19. What is that?
20. Ano iyon?	20. What is that yonder?
21. Kaninong lapis iyan?	21. Whose pencil is that?
22. Kailan?
Sino?
Kanino?	22. When?
Who?
Whose?
23. Saan?
Bakit?
Papaano?	23. Where?
Why?
How?
24. Bakit hindi?	24. Why not?
25. Pakiulit mo nga ang iyong sinabi.	25. Please repeat what you said.
26. Maaari bang samahan mo ako?	26. Would you please accompany me?
27. May barya ka ba?	27. Do you have small change?
28. Nagmamadali ako!	28. I'm in a hurry.

Karamilan Pastang No Babayo Mapikit

Tongkol Sa Mawmipapamilya

Tawtrongko

1. Ayti ka taga?
2. Ayti ka ampiwan sawanin?
3. Ayti ka naibat sawanin?
4. Anyay toor mo?
5. Ampagpasyal bongat.
6. Kapipilato mo?
7. Iya, kapilato kon bongat naapon ibat sa Baguio.

1. Taga-ano ka a sigud?
2. Paggigianam itan?
3. Naggappuam itan?
4. Ania ti mabalin nga maipaayko kenka?
5. Agpassiarak laeng.
6. Kasangsangpetmo?
7. Wen, kasangsangpetko laeng idi kalman a naggapu idiy Baguio.

1. Taga saanpo ba kayong talaga?
2. Saan kayo nakatira ngayon
3. Saan kayo galing ngayon?
4. Ano ang maipaglilingkod ko sa inyo?
5. Dumadalaw lang ako.
6. Kararating mo lang ba?
7. Oo, kararating ko lang kahapon mula sa Baguio.

1. Where are you from originally?
2. Where are you staying now?
3. Where did you just come from?
4. What can I do for you?
5. I just came to visit.
6. Have you just arrived?
7. Yes, I came just yesterday from Baguio.

1. Angkabyay ot a mawmatontawo mo?	1. Sibibiag pay laeng dagiti nagannak kenka?
2. Iya, kot nati nay nanay ko sin taon.	2. Sibibiag pay laeng ni Tatang ngem ni Nanang ket natay idi napalabas a tawen.
3. Omno kamoy mitatalakaka?	3. Mano kayo nga agkakabsat?
4. Walo kami.	4. Walo kami amin.
5. Sikay kalingkakaan?	5. Sika ti inauna?
6. Kai, sikoy bonso.	6. Saan, siak ti inaudi.
7. Omnoy nay taon mo?	7. Mno ti tawenmo?
8. Main kan kaambali?	8. Adda asawamon?
9. Main kan awanak?	9. Adda annakmon?
10. Iya, main akon limay anak.	10. Wen, adda liman.
11. Loway babayi tan toloy lalaki.	11. Dua ti babai ken tallo ti lalaki.

1. Buhay pa ba ang tatay mo?	1. Is your father still living?
2. Oo, pero ang nanay ko ay namatay noong isang taon.	2. Yes, but my mother died last year.
3. Ilan kayong magkakapatid?	3. How many brothers and sisters do you have?
4. Walo kaming magkakapatid.	4. There are eight children in our family.
5. Kayo ba ang panganay?	5. Are you the eldest?
6. Hindi, ako ang bunso.	6. No, I am the youngest.
7. Ilan taon na kayo?	7. How old are you?
8. May asawa ba kayo?	8. Do you have a wife?
9. May mga anak na ba kayo?	9. Do you have children?
10. Oo, mayroon na akong limang anak.	10. Yes, I have five children.
11. Dalawang babae at tatlong lalaki.	11. Two are girls and three are boys.

ama	ama	ama	father
lindo	ina	ina	mother
anak	anak	anak	son/daughter
kaambali	asawa	asawa	husband
kaambali	asawa	asawa	wife
balo	balo	balo	widower/widow
nobyas	kaayan-ayat	nobyas	fiancee
talakaka	kabsat	kapatid	brother/sister
bonso	ub-ubing	bunso	youngest
kalingkakaan	in-inauna	panganay	eldest
papo	apo	nuno	grandparent
apopo	apoko	apo	grandchild
tata/nana	uliteg/ikit/anti	tiyuhin/tiyahin	uncle/aunt
kanakan	kaanakan	pamangkin	nephew/niece
pinsan	kasinsin	pinsan	cousin

katyangan	katugangan	biyanan	parent-in-law
bayaw	kayong	bayaw	brother-in-law
ayro	ipag	hipag	sister-in-law
manoyang	manugang	manugang	son/daughter-in-law
kanayon	kabagyan	(mga) kamág- anak	relative(s)
kababali	kailian	kababayan	townmate
amigo/amiga	gayyem	kaibigan	friend
kaaway/kakontra	kabusor	kaaway	enemy
tawo	tao	tao	person
lalaki	lalaki	lalaki	male
babayi	babai	babae	female
anak	ubing	bata	child
anakabayo	baro	binata	young man (unmarried)
dalaga	balasang	dalaga	young woman (unmarried)
masikon/ akolaw	lallakay/ babbaket	matandang lalaki/babae	old man/woman

No Main Angkalayam

Pawpartin Lalaman

1. Mapakol ya.	1. Madi ti rikriknaena.
2. Main yan masakit.	2. Masakit.
3. Pabiliw ka sa doktor.	3. Agpakitaka iti doktor.
4. Ayti man a doktor iti?	4. Ayan ti doktor?
5. Anyay angkalayam mo?	5. Ania ti rikriknaem?
6. Masakit yay olo ko.	6. Nasakit ti ulok.
7. Sinmoka ko nayabi.	7. Nagsarwaak idi rabii.
8. Angkaolaw ako tan angkamot.	8. Maululawak ken aggurgurigorak.
9. Main ako lawon malarya.	9. Addan sa malariak.
10. Iniksiyonan kata.	10. Indiksiyonan daka.
11. Tomaron mo yadtin tambal
topo ogtiawlo.	11. Tomarem daytoy agas kada
tumenga ti aldaw.

1. Masama ang kanyang pakiramdam.	1. He doesn't feel well.
2. Siya ay may sakit.	2. He is sick.
3. Pumunta ka sa manggagamot.	3. Go to the doctor.
4. Saan ako tatawag ng manggagamot?	4. Where can I find a doctor?
5. Ano ang iyong nararamdaman?	5. Tell me how you feel.
6. Masakit ang aking ulo.	6. I have a headache.
7. Nagsuka ako kagabi.	7. I vomited last night.
8. Nahihilo ako at may lagnat.	8. I feel dizzy and have a fever.
9. May malaria yata ako.	9. I think I have malaria.
10. Iiniksiyunan kita.	10. I will give you a shot.
11. Inumin ninyo ang gamot na ito tuwing tanghali.	11. Take this medicine every day at noon.

takyay	takkiag	bisig	arm
bokot	likud	likod	back
lalaman	bagi	katawan	body
botol	tulang	buto	bone
baba	timid	baba	chin
kolop	barukong	dibdib	chest
totolyan	lapayag	tainga	ear
siko	siko	siko	elbow
mata	mata	mata	eye
lopa	rupa	mukha	face
galawagaw gamot	ramay	daliri	finger
ayi	saka	paa	feet
walong	muging	noo	forehead
sabot	buok	buhok	hair (head)
gamot	ima	kamay	hand
poso	puso	puso	heart
toor	tumeng	tuhod	knee

paa	luppo	hita	leg, upper
bitis	gurong	binti	leg, lower
agtay	dalem	atay	liver
boboy	ngiwat	bibig	mouth
koko	kuko	kuko	nail
looy	tengnged	leeg	neck
along	agong	ilong	nose
tagyang	paragpag	tadyang	rib
abaya	abaga	balikat	shoulder
tiyan	tiyan	tiyan	stomach
ngipon	ngipen	ngipin	teeth
boklaw	karabukob	lalamunan	throat
tangan	tangan	hinlalaki	thumb
tangan ayi	tangan ti saka	daliri ng paa,	toe
dila	dila	dila	tongue

1. Tanda mon managalog?	1. Ammom ti agtagalog?
2.. Angkatalosan kon daoto kot kay ko tanda salitaon..	2.. Maawatak bassit ngem diak ammo nga isao..
3.. Ampakasalita akon daoto..	3.. Bassit laeng ti maisaok..
4.. Anyay kabalikasan yadti sa salita moyo..	4.. Ania ti _____ iti saoyo?
5.. Angkatalosan moy ansali-
taom ko..	5.. Maawatam ti ibagbagak?
6.. Kay ko angkatalosan..	6.. Diak maawatan..
7.. omanon mo pa..	7.. ulitemman..
8.. Papalnaon mo pay panalita mo..	8.. In-innayadem kadi ti agsao..
9.. Porbado kan manalita English..	9.. Naglaingka nga agsao ti English..
10.. Banlag ako ot manalita..	10.. Saan nga kusto ti panagsaok..
11.. Ampagaral ako ot manalita Ilokano..	11.. Agad-adalak pay laeng nga agsao ti Ilocano..

Tongkol sa Pananalita

No Manolat Tamo

1. Marunong ba kayong magsalita ng Tagalog?	1. Do you know how to speak Pilipino?
2. Nauunawaan ko po ng kaunti ngunit hindi ako makapagsalita.	2. I understand a little but I don't know how to speak it.
3. Nakakapagsalita ako ng kaunti.	3. I speak it a little.
4. Ano ang ___ sa inyong salita?	4. How do you say ___ in your language?
5. Nauunawaan mo ba ang aking sinasabi?	5. Do you understand what I am saying?
6. Hindi ko po nauunawaan.	6. I don't understand.
7. Pakiulit mo nga.	7. Please repeat that.
8. Magsalita kayo ng marahan.	8. Speak more slowly.
9. Mahusay kayong magsalita ng <u>Ingles</u> .	9. You speak English well.
10. Hindi maayos ang aking pagsasalita.	10. My speech is not grammatical.
11. Nag-aaral pa lamang akong magsalita ng Ilokano.	11. I am still learning how to speak Ilocano.

1.. Paraman mo ko pan ballpen
mon domalar.	1.. Bulodekman ti penmo iti
apagbiit.
2.. Manolat ako pa koni indo.	2.. Agsuratakto ken ni nanang.
3.. Kailangan koy papil, sil-
yo tan sobri.	3.. Masapulko iti papel, selyo
ken sobre.
4.. pirmawan mo iti.	4.. Isuratmo ditoy ti naganmo.
5.. Pakinabo mo pay solat ko.	5.. Pakibusonmo daytoy suratko.
6.. Biyan mo ko pan silyo,
loway hikikinsi tan asay
hisisinta.	6.. Gumatangak man ti dua nga
selyo nga sagkikinse ken
maysa nga sag-sesenta.
7.. Ayti ampagtiligramawan
iti?	7.. Ayan ti pagtelegramaan ditoy?

1. Pahiram nga po ng 'ballpen' ninyo sandali.	1. May I borrow your pen for a moment?
2. Magpapadala ako ng sulat sa nanay ko.	2. I will send a letter to my mother.
3. Kailangan ko ng papel, selyo, at sobre.	3. I need paper, stamps and an envelope.
4. Lumagda kayo rito.	4. Sign your name here.
5. Dalhin ninyo and sulat na ito sa koreo.	5. Take this letter to the post office.
6. Pagbilhan mo ako ng dalawang selyong tig-kikinse at isang selyong tig-sisisenta.	6. Sell me two 15 centavo stamps and one 60 centavo stamp.
7. Saan kami maaaring magpadala ng telegrama?	7. Where can we send a telegram?

No Oras Pamangan

Pawpamangan

Pananaliw Tan Pananawal

1. Mabitil ako tan malata.
2. Mangan tamoy na.
3. Mangan kan labas, ando ka maringoy.
4. Malasap tan maagas-agas . yadtin pamangan.
5. Mangwa ka ot.
6. Sigi, bosoy akoy na.
7. Ampa tanan inomon.

1. Mabisinak ken maka-inumak.
2. Mangan tayon.
3. Manganka a nalaing. Dika agbabain.
4. Naimas ti sinda tayo ken medyo nagasang.
5. Mangalaka pay.
6. Kuston. Nabsugakon.
7. Makiinumak man bassit.

1. Ako ay nagugutom at nauuhaw.	1. I am hungry and thirsty.
2. Kumain na tayo.	2. Let's eat now.
3. Kumain kayong mabuti; huwag kayong mahihiya.	3. Eat well, don't be shy.
4. Masarap at maanghang-anhang ang pagkaing ito.	4. It's delicious and a little peppery.
5. Kumuha pa kayo.	5. Take some more.
6. Ayaw ko na, busog na ako.	6. I can't, I'm full.
7. Pahingi nga po ng inumin.	7. Give me a drink of water, please.

Pawpising

ongot-ongot	paria	ampalaya	ampalaya
labong	rabong	labong	bamboo shoots
poso batag	sabunganay	puso ng saging	banana blossom
amtak	utong	sitao	beans-long
balatong	balatong	monggo/balatong	beans, monggo
ripolyo	repolyo	repolyo	cabbage
kamoting kayo	kahoy	kamoteng-kahoy	cassava
mais	mais	mais	corn
talom	tarong	talong	eggplant
bawang	bawang	bawang	garlic
laya	laya	luya	ginger
okra	saluyot	okra	okra
siboyas	lasona	sibuyas	onion
sitsaro	gisantes	sitsaro	peas
pitsay	petsay	petsay	pechay
malisa	sili	siling pula	red pepper
poto	tabungaw	upo	squash-white
kalabasa	karabasa	kalabasa	squash-yellow
kamoting wakay	kamoti	kamoteng baging	sweet potatoe
kamatis	kamatis	kamatis	tomato

Pawprotas

atis atis atis atis

batag	saba	saging	banana
ongot	niog	niyog	coconut
ongot-malago	naganus a niog	buko	coconut-young
bayabas	bayabas	bayabas	guava
kalamansi	kalamansi	kalamansi	kalamansi
langka	anangka	nanangka	jackfruit
manggas	mangga	mangga	mango
daranghita	sangkis	dalanghita	orange
papaya	papaya	papaya	papaya
pinya	pinya	pinya	pineapple
lokban	lukban	suha	pomelo
kayomito	kaimito	kaimito	star-apple

Karni

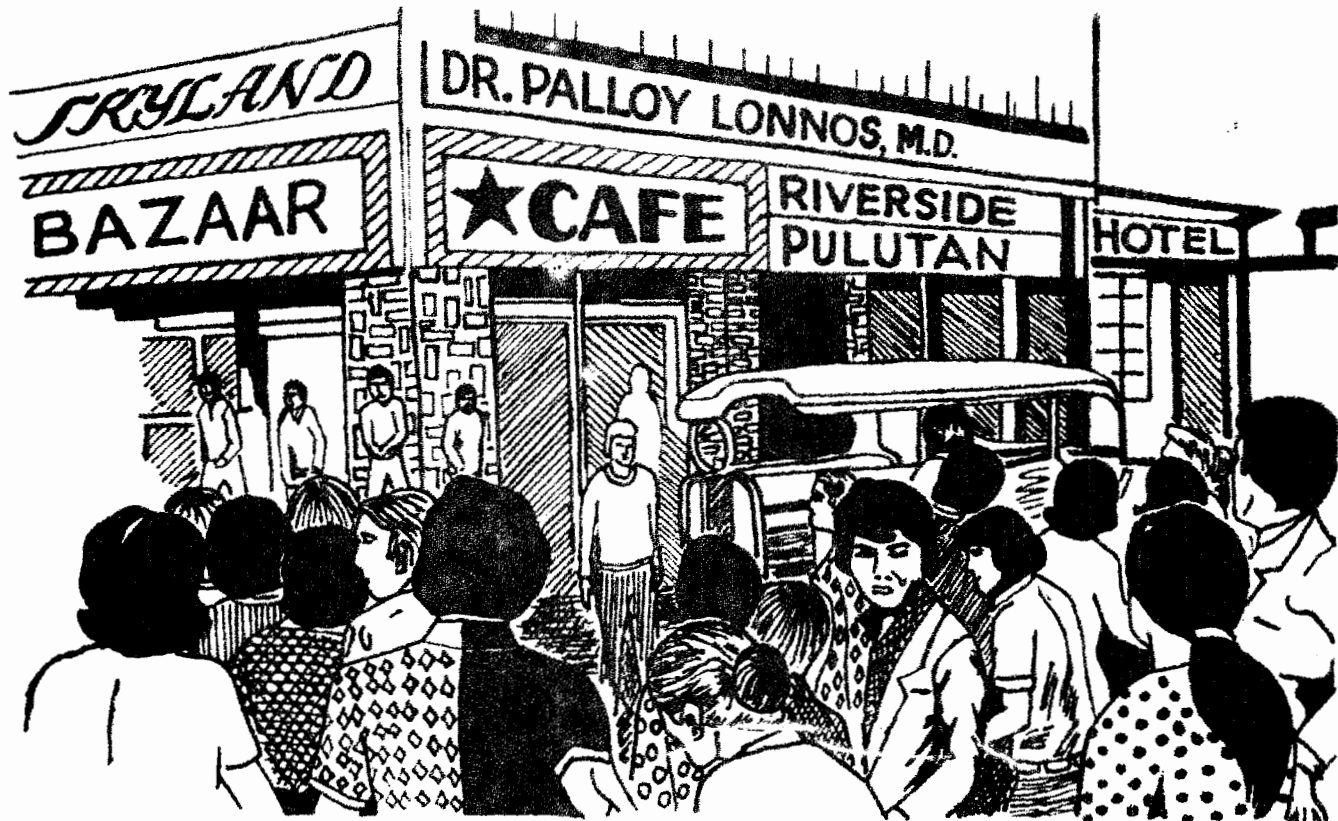
karnin baka	karne ti baka	karning baka	beef
karnin manok	karne ti manok	karning manok	chicken
ayama	rasa	alimasag	crab
daing	pindang	daing	dried fish
kona	ikan, lames	isda	fish
karnin pato	pato	karning pato	duck
karnin baboy	karne ti baboy	karning baboy	pork

Sari-sari

kapi	kapi	kape	coffee
tsa	itsa	tsa/tsaa	tea
gatas	gatas	gatas	milk
asin	asin	asin	salt
asokal	asukar	asukal	sugar

1.. Hiyonoy asay yardan yadti?	1. Mano ti sangayarda kadaytoy?
2.. Hay bili namaot. Kay na matawalan ison?	2.. Nangngina daytan! Dila mabalin na kissayam?
3.. Mamoray nadtí.	3.. Nalaka daytan.
4.. Omno kot a labay mo?	4.. Mano ti kayatmoaya?
5.. Pon-an mon daoto.	5.. Nayonam pay bassit.
6.. Maibi mon limay pisos?	6. Mabalin iti lima a pisos?
7.. Sigi payna. Omnoy yarday kowon mo?	7.. Sige, mano nga yerda ti kayatmo?
8.. Ali/kaka manaliw kay nan. basket?	8.. Ading/Manang, gumatangka iti basket?
9.. Sinoy ginomwa yadti?	9.. Asino ti nagaramid?
10.. Siko/Gawa sa gamot.	10.. Inaramidko./ Inaramid ti ima.
11.. Ayti ka nakatanda gomwa basket?	11.. Sadino ti nagadalam nga agaramid ti basket?
12.. Koni indo. Tinoroan na ko.	12.. Ni Nanang. Isu ti nangisuro kaniak.

1. Magkano ang isang yarda ng telang ito?	1. How much is a yard of this cloth?
2. Ang mahal naman. Maaari bang tumawad?	2. That's expensive. Can't you give a discount?
3. Napakamura na ito.	3. It's very inexpensive as it is.
4. Magkano ang gusto mo?	4. How much would you want to pay for it?
5. Dagdagan mo pa ng kaunti.	5. Offer a bit more.
6. Ibibigay mo ba ng limang piso?	6. Can you give it for ₱5.00?
7. Sige. Ilan yarda ang kukunin mo.	7. Okay. How many yards do you want?
8. Ale, gusto ba ninyong bumili ng basket?	8. Ma'm, would you like to buy a basket?
9. Sino ang gumawa niyan?	9. Who made it?
10. Ako po. Gawa po ito sa kamay.	10. I made it myself/ It's hand-made.
11. Saan ka natutong gumawa ng basket?	11. Where did you learn how to make baskets?
12. Tinuruan po ako ng nanay ko.	12. My mother taught me.

Pamagbyahi

Pamidyodyo Dalan

Tongkol Sa Klima

Pamakipano No Bayo Sa Asay Logar

1. Sikoy nay midalo yarin awit/ karga mo.	1. Siakon ti mangkarga dayta kargam, Apo.
2. Polayan moy na, main anan mangawit.	2. Bay-amon, addan ti mangkarga.
3. Ibatim moy nay asa ta idalos ko.	3. Ibatim ta maysa ta awitek.
4. Omno may salban ipangopa ko?	4. Mano amin ti pagbayadko?
5. Masyadoy nayarin. Biyan katay nan apat a piso.	5. Napalalo unay daytan. Ikkanka laeng iti uppatt nga pisos.
6. Mako ka sa Ilokos?	6. Mapanka idiaay Ilocos?
7. Iya, aykot yay lolanan kon mako itaw?	7. Wen, ania ti pagluganak nga mapan idiaay?
8. Yarin a lolanan mo.	8. Dayta nga lugan ti pagluganam.
9. Tomombok ka kongko.	9. Surotennak.
10. Ayti lolanan mako sa Santa Maria?	10. Ayan ti pagluganan nga mapan idiaay Santa Maria?
11. Itaw, kot mas labas no magtraysikil kay na.	11. Idiaay, ngem nasaysayaat no agtraysikelka.
12. Pano kaboyot mako sa Baguio?	12. Kasano ti kabayagna iti panagbiahe nga mapan idiaay Baguio?

1. Mama, ako na ang magdadala.	1. Sir, I will carry. O. K.
2. Huwag na, may magdadala na.	2. Never mind, someone is doing it already.
3. Iwan mo ang isang iyan at ako na ang magdadala.	3. Leave that one; I will carry it.
4. Magkano ang sisingilin mo sa lahat ng ito?	4. How much will you charge for all this?
5. Ang mahal naman! Apat na piso na lang.	5. That's too much. I will give four pesos only.
6. Papunta ba kayo sa Ilokos?	6. Are you going to Ilocos?
7. Oo, ano ang aking sasakyan papunta roon?	7. Yes, what do I take to get there?
8. Sumakay kayo sa bus na iyon.	8. You take that bus.
9. Sumonod kayo sa akin.	9. Follow me.
10. Saan ang sakayan patungo sa Santa Maria?	10. Where do I get the jeep to Santa Maria?
11. Sa dako roon, pero mabuti pa ay sumakay kayo sa traysikel.	11. Over there, but it's better to take a tricycle.
12. Gaano katagal ang biyahe papunta sa Baguio?	12. How long is the trip to Baguio?

13. Manga waloy oras sigoro.	13. Dandani walo nga oras.
14. Magbalon tamo ot wari?	14. Agbalon tayo?
15. Ayti omaypa?	15. Sadino ti pagdissaagam?
16. Makika ka tiyo/ tiya?	16. Aglugan kayo tata/nana?
17. Lomolan kamoy na. Igwa koy
nay kargada moyo sa toktok
dyip.	17. Aglugan kayon. Ikargak ti
kargayo dita rabaw ti jeep.
18. Omnoy pasahi pati kargada ko?	18. Mano ti pletek kuntudo daytoy
kargak?
19. Itaw ako omaypa sa palingki.	19. Dita merkado ti pagdissaagak.

13. Humigit-kumulang sa walong oras.	13. Eight hours, more or less.
14. Kailangan bang magdala tayo ng makakain sa daan?	14. Should we take something to eat on the way?
15. Saan kayo bababa?	15. Where will you get off?
16. Sasama ba kayo, mama/ale?	16. Are you coming, uncle/auntie?
17. Sakay na. Ilalagay ko ang kargada ninyo sa ibabaw ng dyip.	17. Get on. I will put your cargo on top of the jeep.
18. Magkano ang aking pasahe pati kargada ko?	18. How much is the fare for myself and the cargo?
19. Bababa ako sa palengke.	19. I'll get off at the market.

1. Diritsowon mo yarin a dalan.	1. Agderetsoka laeng dita.
2. No lomato ka sa kanto,
mamahalibaba ka.	2. Agpakanawanka dita nagsulian
ti kalsada.
3. Pamakalampas mo sa taytay,
mamahabaytan ka.	3. Agpakanigidka kalpasan ti
rangtay.
4. Ayti si ama tan si indo mo?	4. Ayan ni Tatangmo ken ni
Nanangmo?
5. Itaw ya si ama sa tagay kot
si indo ison ya sa aypa.	5. Adda ni Tatang idiy ngato,
ngem ni Nanang ket adda dita
baba.
6. Yarin bali sa bokotan simbaan
balin pangamaon ko.	6. Ti balay iti likudan ti simbaan
ket balay ni uliteg.
7. Moli/homaka kamo.	7. Sumang-at kayo idiy.
8. Momaoy/lomoslos kamo.	8. Sumalog kayo dito.
9. Tomgon ka sa kanto.	9. Agsardeng kay dita nagsulian
ti kalsada.
10. Lomaka/omaypa akoy na iti.	10. Agdissaagak ditoyen.

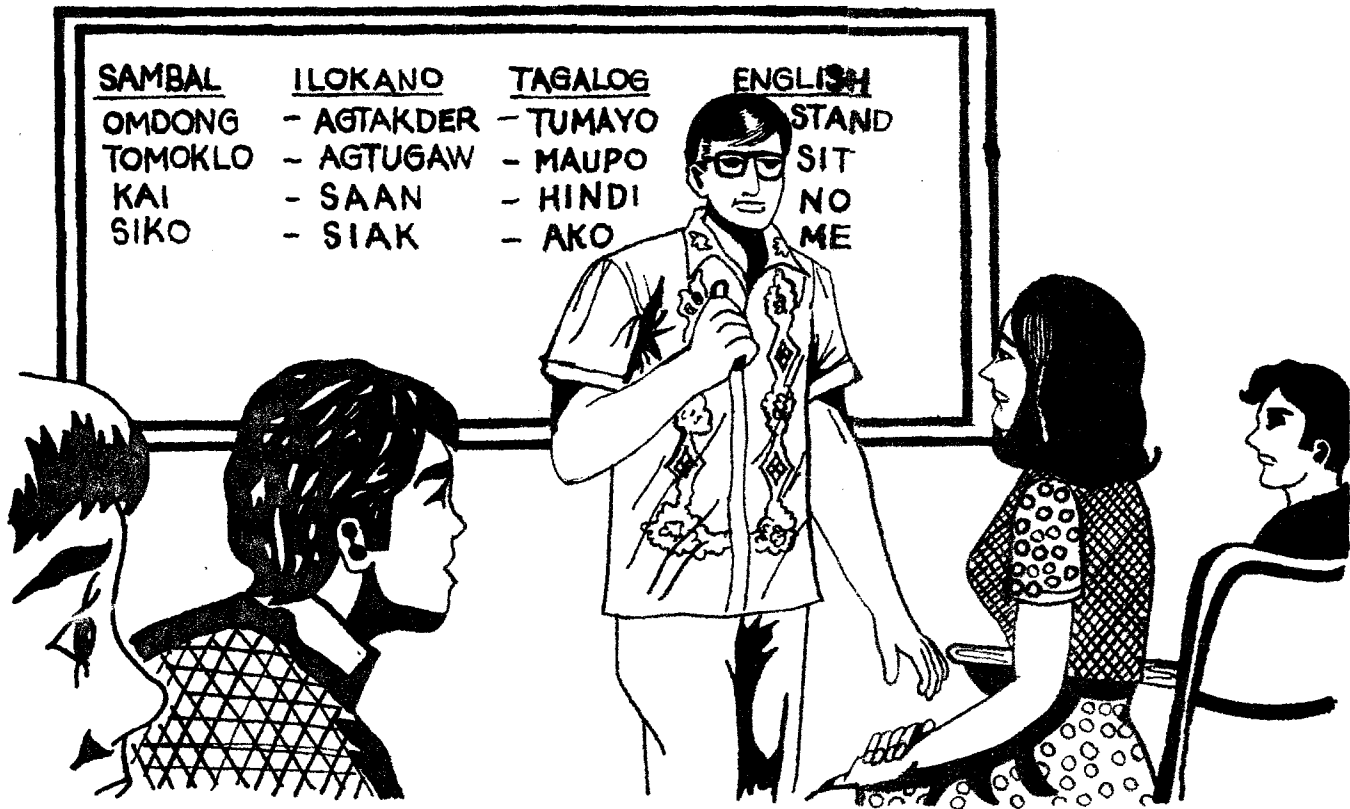
1. Lumakad kayo ng tuloy-tuloy.	1. Go straight ahead.
2. Kumanan kayo sa kanto.	2. Turn right at the corner.
3. Kumaliwa kayo pagkalampas ng tulay.	3. Turn left after the bridge.
4. Nasaan ang tatay at nanay mo?	4. Where is your father and mother?
5. Ang tatay ay nasa itaas, ang nanay po naman ay nasa ibaba.	5. He is upstairs but mother is downstairs.
6. Ang bahay na nasa likod ng simbahan ay sa aking tiyo.	6. The house behind the church is my uncle's.
7. Umakyat kayo.	7. Climb up there.
8. Bumaba kayo.	8. Come down here.
9. Huminto sa kanto.	9. Stop at the corner.
10. Bababa na ako rito.	10. I will get off here.

1. Labas ta kay na am pangabagat.	1. Nasayaat ta saanen nga agtutudo.
2. Mamot masyado bana ta ligat ana.	2. Nakapudpudot ta kalgaw ngamin
3. Hay kalayopan sawanin.	3. Naglammin.
4. Hay kalopotan! Main ngamin bagyo sa Cagayan.	4. Naka-angangin ta adda ngamin bagyo idiy Cagayan.
5. Hay karotakan karsada sawanin pangabagat.	5. Nakapitpitak ti kalsada ita nga panagtutudo.
6. Nangabagat maksaw naapon.	6. Nagtudo ti napigsa idi kalman.
7. Nakaimata ako bana sa korol nayabi.	7. Nakariingak gapu iti gurruod idi rabii.
8. Mamot iti kot sa Baguio malayop.	8. Napudot ditoy ngem nalamiis idiy Baguio.

1. Mabuti at hindi na umuulan.	1. It's good that it's no longer raining.
2. Napakainit dahil tag-init na ngayon.	2. It is very hot because it's dry season.
3. Maginaw.	3. It is cold.
4. Mahangin dahil may bagyo sa Cagayan.	4. It is very windy because there's a typhoon in Cagayan.
5. Ang daan ay maputik dahil tag-ulan.	5. The road is muddy because it's rainy season.
6. Umulan ng napakalakas kahapon.	6. It rained very hard yesterday.
7. Nagising ako dahil sa kulog kagabi.	7. The thunder woke me up last night.
8. Mainit dito pero maginaw sa Baguio.	8. It is hot here but it is cold in Baguio.

1.. Ayti ampanaliwan piryodiko
iti?	1.. Ayan ti paggatangan iti
pagiwarnak?
2.. Ayti ampongmonin rilos
iti?	2.. Ayan ti agtartarimaan ti
relo ditoy?
3.. Ayti main dintista iti?	3.. Ayan ti dentista?
4.. Ayti ampongwanan tikit
para lomolan sa iroplano?	4.. Ayan ti pangalaan ti ticket
nga aglugan ti eroplano?
5.. Ayti dalan makon palingki?	5.. Ayan ti dalan nga mapan
idiay merkado.
6.. Ayti kot a magandan ris-
tawran iti?	6.. Ayan ti nasayaat nga
restaurant?
7.. Mas marayo ot wari sa
Trinidad iti?	7.. Adayo pay ti Trinidad?

1. Saan ako makakabili ng pahayagan?	1. Where can I buy a newspaper?
2. Saan maaaring magpakumpuni ng relo?	2. Where can I get a watch repaired?
3. Saan mayroon dentista?	3. Where is a dentist?
4. Saan makakabili ng tiket sa eroplano?	4. Where is the airplane ticket office?
5. Saan ang papuntang palengke?	5. Show me the way to the market.
6. Saan mayroon mabuting 'restaurant'?	6. Where is a good restaurant?
7. Mas malayo pa ba sa Trinidad?	7. Is it much farther to Trinidad?

Sà Iskol

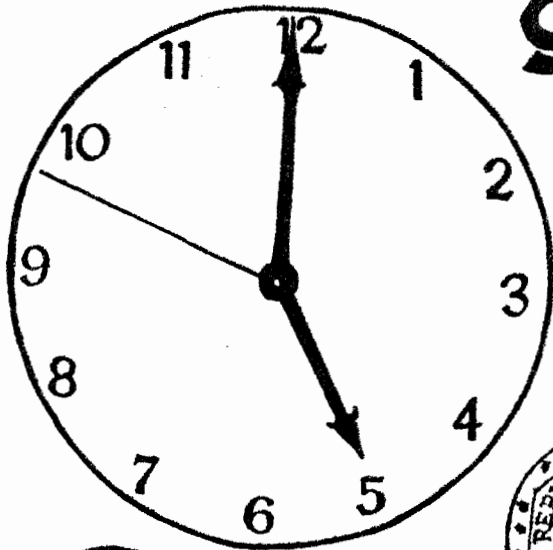
Awayop Tan Laloman Awinsikto

1. Manglongo kamo yapo.	1. Denggenyo nga umuna.
2. Pakalongon moyon labas.	2. Denggenyo nga nalaing.
3. Obaton moyoy pastang.	3. Sungbatanyo ti saludsod.
4. Pakaksawon moy pamasa.	4. Pigmaanyo ti agbasa.
5. Mata mo bongat a ipamasa mo.	5. Dayta matayo ti pagbasayo.
6. Pagaralan moyon oman.	6. Adalenyonto manen.
7. Mamastang ako ta obaton moyo.	7. Agsaludsodak ket sungbatanyo.
8. Omdong ka.	8. Tumakder kayo.
9. Tomoklo ka.	9. Agtugaw kayo.
10. Itagay a gamot no tanda moyoy obat.	10. Itayagyo ti imayo no ammoyo ti sungbatna.
11. Ipakaksaw moy salita mo ta kay la ka malngo.	11. Pigmaam ti agsao. Saan daka nga mangngeg.
12. Labas.	12. Nasayaat.
13. Tama.	13. Kusto dayta.
14. Lingo/Ambo tama.	14. Saan nga kusto.

1. Makinig muna kayo.	1. Listen first.
2. Makinig kayong mabuti.	2. Listen carefully.
3. Sagutin (ninyo) ang tanong.	3. Answer the question.
4. Basahin (ninyo) ng malakas.	4. Read aloud.
5. Basahin (ninyo) ng mahina.	5. Read silently.
6. Pag-aralan ninyo itong muli.	6. Study it again.
7. Magtatanong ako, sagutin ninyo.	7. I'll ask a question, you answer.
8. Tumayo ka.	8. Stand up.
9. Maupo ka.	9. Sit down.
10. Itaas ninyo ang inyong kamay kung alam ninyo ang sagot.	10. Raise your hand if you know the answer.
11. Lakasan mo. Hindi ka namin marinig.	11. Speak louder. We can't hear you.
12. Magaling.	12. Good.
13. Tama.	13. Right.
14. Mali.	14. Wrong.

damolag	nuang	kalabaw	carabao
posa	pusa	pusa	cat
sisiw	piek	sisiw	chick
manok	manok	manok	chicken
baka	baka	baka	cow
boaya	buwaya	buwaya	crocodile/ alligator
oysa	ugsa	usa	deer
aso	aso	aso	dog
talakba	tukak	palaka	frog
kalolongo	bayyek	kiti-kiti	tadpole
toko	alibut	tuko	gecko
gansa	ganso	gansa	goose
toan manok	upa	inahing manok	hen
kabayo	kabalyo	kabayo	horse
tiki	alutiit, banyas	butiki	house lizard
bako	sunggo	matsing/unggoy	monkey
ibot/bolaki	utut	daga	mouse/rat
baboy	baboy	baboy	pig
laboyo	kawitan	tandang	rooster
olay	uleg	ahas	snake
pagong/korolong	pagong	pagong	turtle

olandis	kuton	langgam	ant
anlolong	uyukan	bubuyog	bee
abal	barrairong	salagubang/uwang	beetle
kalibangbang	kulibangbang	paru-paro	butterfly
olol	igges	higad	caterpillar
gayaman	gayaman	alupihan	centipede
ipos	ipes	ipis	cockroach
andirit	kuryat	kuliglig	cricket
kalintotoray	simot-simot	tutubi	dragonfly
kalitoptop	kulalanti	alitaptap	firefly
timol	timel	pulgas	flea
olmog	ulmog	hanip	chicken flea
lango	ngilaw	langaw	fly
lokton	dudon	balang/tipaklong	grasshopper
koto	kuto, lis-a	kuto	louse, lice
ilok	lamok	lamok	mosquito
gamo-gamo	sinan kulibang- bang	gamu-gamu	moth
gigang	lawwa-lawwa	gagamba	spider
anag	anay	anay	termite
bolati	igges	uod/bulati	worm

9 4 3 6
1 2 5 8
0 7

Oras
Awlo Tan Yabi
Pamimilang
Awalagan Kwarta

1. Anya oras tomanda a miting?
2. Alas nwibi nin boklas.
3. Ala ona nin apon.
Alas dos imidya nin apon.
Alas kwatro-kwarintay singko nin apon.
4. Anyay oras ana.
5. Nasoyot kamoy na.

Linggo/Dominggo

Lunes

Martes

Miyerkoles

Huebes

Biyernes

Sabado

1. Ania nga oras ti miting tayo?
2. Alas nueve iti bigat.
Ala una iti malem.
Alas dos treinta iti malem.
Alas kwatro kuarenta isingko iti malem.
4. Ania ti orasen?
5. Naladawkan.

Dominggo

Lunes

Martes

Mierkoles

Huebes

Biernes

Sabado

1. Anong oras magsisimula ang pulong.

2. Alas nuebe ng umaga.
Ala-una ng hapon.
Alas-dos medya ng hapon
Alas kwatro-kwarenta'y singko ng hapon

3. Matatagalan pa ba?

4. Anong oras na?

5. Euli na kayo.

Linggo

Lunes

Martes

Miyerkoles

Huebes

Biyernes

Sabado

1. What time does the meeting start?

2. Nine in the morning.
1:00 in the afternoon.
at 2:30 pm
at 4:45 pm

3. Will it be a long time yet?

4. What is the time?

5. You're late.

Sunday

Monday

Tuesday

Wednesday

Thursday

Friday

Saturday

1. awlo/yabi
2. sawanin/painsan yabi
3. naapon/nayabi
4. dilap/dilap sa yabi
5. nakalwa
6. hinkahan yabi
7. naapon sin apon
8. andoblom/ampisamsam
masawang tan maroblom
9. pamakadoblom
10. botlay yabi
11. palbangon
12. hoklas
13. ogtiawlo
14. apon
15. kasoslop awlo

1. aldaw/rabii
2. ita nga aldaw/rabii
3. idi kalman/rabii
4. inton bigat/rabii no bigat
5. idi naminsan nga aldaw
6. idi naminsan nga rabii
7. idi kalman ti malem
8. sumipnget
9. sardam
10. tengnga ti rabii
11. parbangon
12. agsapa
13. tengnga ti aldaw, agmatuon
14. malem
15. panaglennek ti init

1. araw/gabi	1. day/night
2. ngayon/mamayang gabi	2. today/tonight
3. kahapon/kagabi	3. yesterday/last night
4. bukas/bukas ng gabi	4. tomorrow/tomorrow night
5. kamakalawa	5. day before yesterday
6. kamakalawa ng gabi	6. night before last
7. kahapon ng hapon	7. yesterday afternoon
8. agaw-dilim	8. twilight
9. pagkalipas ng dilim	9. after dark
10. hating-gabi	10. midnight
11. madaling-araw	11. dawn
12. umaga	12. morning
13. tanghali	13. noon
14. hapon	14. afternoon
15. paglubog ng araw	15. sunset

1. nangon bongat
2. sawanin boklas
3. sawanin apon
4. sawanin
5. painsan/papainsanan

1. managaawlo
2. manglinggo
3. asay bolan
4. asay taon
5. awlo
6. yabi

1. laloman awlo
2. awlo-awlo/topo awlo
3. sintaon
4. yati taon
5. sa lomato a taon

1. itay laeng
2. itay bigat
3. inton malem
4. itan
5. madamdama

1. maysa nga aldaw
2. maysa a lawas
3. makabulan
4. makatawen
5. aldaw
6. rabii

1. addanto laeng ti aldaw
2. kada-aldaw
3. itay napan/napalabas a tawen
4. ita nga tawen
5. inton umay nga tawen

1. kanina
2. ngayon umaga
3. ngayon hapon
4. ngayon
5. mamaya

1. isang buong araw
2. isang linggo
3. isang buwan
4. isang taon
5. araw
6. gabi

1. balang-araw
2. araw-araw
3. nakaraan taon
4. ngayon taong ito
5. sa susunod na taon

1. a while ago
2. this morning
3. this afternoon
4. now
5. later

1. one 24 hour period
2. one week
3. one month
4. one year
5. day time
6. night time

1. someday
2. everyday
3. last year
4. this year
5. next year

asa	maysa	isa	1
lowa	dua	dalawa	2
tolo	tallo	tatlo	3
apat	uppat	apat	4
lima	lima	lima	5
anom	innem	anim	6
pito	pito	pito	7
walo	walo	walo	8
siyam	siam	siyam	9
mapolo	sangapulo	sampu	10
lowampolo	duapulo	dalawampu	20
tolompolo	tallopulo	tatlumpu	30
apat a polo	uppat a pulo	apatnapu	40
limampolo	limapulo	limampu	50
anom a polo	innem a pulo	animnapu	60
walom polo	walopulo	walumpu	80
sanyatos	sangagasut	isang daan	100
sanlibo	sangaribo	isang libo	1000

mona/primiro	umuna	una	first
ikalwa/pamilwa	maikadua	ikalawa	second
ikatlo/pamitlo	maikatlo	ikatlo	third
ikapat/pamipat	maikapat	ikaapat	fourth
loway/milway/ mamilway bisis	mamidua	dalawang beses/ ulit	twice
toloy/mitloy/ mamitloy bisis	mamitlo	tatlong beses/ ulit	thrice
apat/pamipat bisis	mamimpat	apat na beses/ ulit	four times
limay/pamilimay bisis	maminlima	limang beses/ulit	five times
mabotbot	masansan	madalas	often
matalag	sagpaminsan	bihira	seldom
lawas/pirmi-pirmi/ naynay	kanayon	malimit/palagi	always
pamingsan-mingsan	no dadduma	pagkaminsan/ paminsan-minsan	sometimes
asay bisis	maminsan	minsansan	once

dyis sintimos	dies
binti sintimos	beinte/piseta
singkwinta sintimos	singkuenta/salapi
pisos	pisos
ono binti	uno bainte
onó singkwinta	uno singkuenta
singko pisos/limay pisos	singko pisos/lima a pisos

diyes/diyes sentimos	₱ .10
bente/bente sentimos	₱ .20
singkwenta/singkwenta sentimos	₱ .50
piso	₱1.00
uno beinte	₱1.20
uno singkwenta	₱1.50
limang piso	₱5.00